

FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Ekonomickej univerzity v Bratislave

Katedra účtovníctva a audítorstva

Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Názov habilitačnej práce: Analytický pohľad na zabezpečovanie zvyšovania verejných príjmov elimináciou kreatívneho účtovníctva a daňových únikov

Meno a priezvisko autora práce (vrátane titulov): Víghová Agneša, PhD., PhDr.

Hoci má problematika daňových únikov pravdepodobne rovnako dlhú históriu ako samotné dane, dá sa jednoznačne konštatovať, že aj v súčasnosti ide o aktuálnu a v literatúre často pertraktovanú tému. Nakoniec, k dnešnému dňu (1. 6. 2023) sa v databáze *Social Sciences Citation Index* (tvoriacej súčasť databázy *Web of Science*) nachádzajú odkazy na 1 572 článkov s kľúčovým výrazom „tax evasion“, ktorý pritom pokrýva iba časť daňových únikov. Dá sa povedať že v oblasti aplikovaných ekonomických vied je iba málo takto široko pokrytých oblastí. Scientometrické údaje sú však jedna vec a praktický život môže byť vec druhá – a aj tú existujú argumenty podporujúce tvrdenia o aktuálnosti uvedenej témy. Jednak ide o údaje o odhalenej výške nelegálnych daňových únikov, ďalej o údaje o odhadovanej výške celkových daňových únikov (hoci aj tie sa môžu myliť), ale aj údaje o úsilí a prostriedkoch, ktoré štáty takmer po celom svete (Slovenskú republiku nevynímajúc) venujú na riešenie súvisiacich problémov.

V súvislosti s tým môže zákonite vzniknúť otázka, či sa ešte nájde priestor pre ďalšiu publikáciu, ktorá by do uvedenej oblasti vniesla opäť niečo nového. Hoci úlohou oponentského posudku nie je hodnotenie výlučne iba tohto aspektu, je uvedený atribút do istej miery podstatný pre posúdenie schopnosti identifikovať oblasť ktorá (aj) z vedeckého hľadiska predstavuje určitú výzvu. Druhou stránkou oponentského posudku je potom zhodnotenie toho, akým spôsobom sa potom autor či autorka danej výzvy zhostila. Na prvú otázku je možné odpovedať už na tomto mieste jednoznačne kladne, druhej otázke sa budem venovať v nasledujúcich častiach tohto posudku. Samozrejme oponentský posudok má zo svojej podstaty dielo všeobecne charakterizovať a podrobnejšie sa venovať oblastiam, v ktorých sa môže vyskytnúť aj určitý priestor na zlepšenie. Objektívne preto musí mať asymetrický charakter a preto je potrebné ho čítať ako celok, spolu so záverečným stanoviskom.

Zo štylistického a formálneho hľadiska práca zodpovedá zaužívanej praxi, avšak ako možný námet (ak by autorka rozhodla vydať dielo knižne) by som navrhoval typografickú a štylistickú úpravu odsekov (niekde sú medzi odsekmi medzery, niekde nie, niekde sú odseky v rozsahu jednej či pár viet, na inom mieste sú odseky výrazne dlhšie) a formy zápisu čísiel (bez uvádzania bodiek pri oddeľovaní tisícov a miliónov). Z vecného pohľadu by som navrhol upraviť formuláciu „*Rezerva sa vytvára ku dňu účtovnej uzávierky*“ (drobné chyby sa vyskytujú aj na iných miestach práce), prípadne úpravy prekladových formulácií typu: „zneužitie príjmov (napríklad odcudzenie uhradených pohľadávok)“. Terminologicky by som navrhoval upraviť aj vymedzenie pojmu *nepriame dane*. Tieto výhrady však neovplyvňujú celkový pohľad na kvalitu práce.

Z hľadiska zamerania, použitých metód a hĺbky a kvality spracovania je práca vyváženým dielom, ktorý nesie výraznú autorskú pečať habilitantky. S ohľadom na uvedené možné skonštatovať že ide o dielo ktoré je v tomto vnímaní unikátne a predložená práca plní cieľ, ktorý bol hlavným motívom jej napísania. Za pozitívum je možné jednoznačne uviesť to, že práca pristupuje k problematike takmer holisticky, tak z pohľadu financovania štátu, účtovných aspektov či daňovej legislatívy, jej výraznú časť a jeden z jej nosných prvkov tvorí aj analýza a zhodnotenie činnosti inherentných prvkov kontrolného systému. S istou mierou zveličenia by sa dalo povedať, že si to vyžaduje takmer nadľudské úsilie a neskromne sa nazdávam, že pozorný čitateľ práce bude s mojím názorom v tomto ohľade súhlasiť. Samozrejme, to zo sebou prináša aj určité riziko vzniku určitých nepresností a oponentský posudok sa musí zákonite venovať aj tejto oblasti. Paradoxne bude mojou na prvom mieste pripomienok časť 4. 3. 1, *Štatutárny audit v EÚ*, ktorá sa však venuje určitému historickému prehľadu koncepcie auditu ako takého. To je však v tomto prípade viac na škodu ako k úžitku, pretože záujem o históriu viedol k určitému odchýleniu sa od názvu podkapitoly (spomína sa Mezopotámia, staroveký Egypt a Grécko, EÚ nie je pritom spomenuté ani raz – hoci v kontexte britského obchodného zákonníka z r. 1976 a 1981 išlo o úpravu auditu v jednej členskej krajine. Navyše, táto problematika je v SR prehľadovo spracovaná napr. docentom Karešom (s podobnými míľnikmi vo viac ako 7 000 rokov trvajúcim vývoji). Slovo *paradoxne* používam preto, že na pochopenie predmetu habilitačnej práce a jej výsledkov nie je potrebný žiadny historický prehľad (keďže historický vývoj tvorí DNA súčasného stavu). To sa týka aj časti o jednotlivých etapách reformy daňového systému v SR. V prípade opisu daňovej legislatívy a kratívneho účtovníctva sa vyskytujú viaceré drobné nepresnosti. Prvá sa objavuje pri uvedení obdobia vzniku termínu *kreatívne účtovníctvo* (s. 19 – 20 práce), ktorý sa v niektorých dielach datuje k filmu „*Producenti*“ z r. 1968, v prípade dividend spoločníkom sa zdravotné poistenie neplatí od 1. 1. 2017 a jeho vzťah k štátnemu rozpočtu (a jeho príjmom) je

skôr sprostredkovaný. U postupu ktorý je uvádzaný na s. 25 v prípade vzťahu záväzkov a základu dane z príjmov absentujú dva atribúty: a) lehota splatnosti a b) väzba na obstaranie majetku. Bez nich by mohol uvádzaný postup viesť napríklad k tomu, že sa trojročný úver zahrnie v celej nesplatennej výške do tohto základu. Okrem toho (s. 28) sa z použitej formulácie javí, ako keby škodou bolo iba stratné, avšak z dikcie zákona vyplýva, že ide o dve samostatné kategórie. Čo sa týka výskumných hypotéz (s. 36), je ich podľa môjho názoru príliš veľa (sám by som sa prikláňal k názoru, že pri takto zameranej práci nemusí byť ani jedna), pričom však niektoré z nich je možné považovať za triviálne (napríklad hypotézy o zmene údajov za 2 roky či hypotézy o vzťahu medzi potláčaním daňových únikov a zvyšovaním príjmov do štátneho rozpočtu). Samotné metódy spracovania boli podľa môjho názoru veľmi rozumne skombinované a výrazne prispeli k záverečnej podobe práce. Avšak aj tu by sa žiadalo byť viac konkrétnejší (napríklad v prípade riadených rozhovorov uviesť, aký bol počet respondentov). Drobná výhrada: stĺpcový graf (s. 39) je skôr prostriedkom prezentácie, než samostatnou kategóriou deskriptívnej štatistiky.

Oponentský posudok nemôže opomenúť ani prácu s literatúrou či iným zdrojmi (nielen) empirických údajov. Práca obsahuje veľké množstvo faktov čo jej umožňuje predkladané tvrdenia aj podporiť nespochybniteľnými dátami. V snahe o faktografickú čistotu však obsahuje aj väčšie množstvo priamych citácií, čo je na jednej strane možno trochu zbytočné a na druhej strane zvyšuje dosiahnuté percento zhody. V prípade zdrojov dostupných prostredníctvom internetu by bolo vhodné doplniť aj údaj o dátume prístupu a to vzhľadom k reálnemu riziku aktualizácie príslušných stránok a následnému nesúladu medzi údajmi uvedenými v práci a údajmi nachádzajúcimi sa v deklarovovaných zdrojoch. Rovnako sa domnievam, že pri citovaní je lepšie uvádzať mená citovaných autorov priamo pri uvádzanom citovanom fakte a nie až na konci odseku, pretože pri druhom spôsobe nie je možné jednoznačne určiť, čo konkrétne sa v danom odseku preberalo. Na s. 58 by sa v tabuľke mali uvádzať sadzby dane z príjmov právnických osôb v jednotlivých členských štátoch Európskej únie, v skutočnosti sa však uvádzajú sadzby dane z príjmov fyzických osôb (a tomu zodpovedá aj odkaz pod tabuľkou). Na s. 142 sa vyskytuje chybný odkaz na lokálny disk (pravdepodobne autorky) miesto správneho odkazu na webovské sídlo, to je však ľahko prehliadnuteľnou a preto aj často frekventovanou chybou v akademických publikáciách.

ZÁVEREČNÉ STANOVISKO OPONENTA

Na základe posúdenia návrhu na začatie habilitačného konania konštatujem, že PhDr. Agneša Víghová, PhD. spĺňa kritériá v oblasti pedagogickej, publikačnej a vedeckovýskumnej činnosti stanovené pre habilitačné konanie na Fakulte manažmentu, ekonomiky a obchodu Prešovskej univerzity v Prešove.

Po starostlivom posúdení a zhodnotení všetkých stránok práce (vrátane originálnych poznatkov ktoré majú unikátny charakter) prácu odporúčam na obhajobu v rámci habilitačného konania uskutočňovaného na Fakulte manažmentu, ekonomiky a obchodu, Prešovskej univerzity v Prešove. S ohľadom na plnenie stanovených kritérií a po úspešnej obhajobe habilitačnej práce PhDr. Agneše Víghovej, PhD. s názvom „Analytický pohľad na zabezpečovanie zvyšovania verejných príjmov elimináciou kreatívneho účtovníctva a daňových únikov“ odporúčam udeliť habilitantke vedecko-pedagogický titul „**docent**“ v odbore habilitačného a inauguračného konania *Manažment* priradenom k študijnému odboru *Ekonómia a manažment*.

OTÁZKY DO ROZPRAVY

Pretože obhajoba habilitačnej práce v sebe zahŕňa aj vedeckú rozpravu, navrhujem zahrnúť do tejto rozpravy aj nasledujúce námety:

1. Ako môže umelá inteligencia ovplyvniť predmet témy habilitačnej práce z obidvoch pohľadov – tak zo strany zabránenia daňových únikov, ako aj zo strany jej zneužitia na rozšírenie a prehĺbenie ich rozsahu?
2. Ako by mohlo (ak vôbec) prispieť k eliminácii daňových únikov v SR rozšírenie povinnosti (či možnosti) použitia IFRS v rámci podnikateľských subjektov?
3. Mohol by byť rozsah daňových únikov v SR ovplyvnený zmenami podmienok pre výkon činnosti účtovníka (napr. zavedením požiadavky povinnej praxe a/alebo požiadaviek na vzdelanie) resp. vznikom a pôsobením analogického orgánu akým je v Českej republike *Národní účetní rada*?

V Bratislave, 1. 6. 2023

prof. Ing. ~~Miloš~~ Tumpach, PhD.